

Rizikové skupiny 5

**VYBRANÉ KRIMINOLOGICKÉ SMĚRY A
TRENDY**

PHDR. HANA PAZLAROVÁ, PH.D

Opakování

- Jmenujte některé pozitivní funkce deviace
- Definujte kriminologii
- Na koho se zaměřuje primární, sekundární a terciární prevence?

Co nás dnes čeká?

- Trocha historie nikoho nezabije 😊
- Kriminologické teorie

Trocha historie nikoho nezabije ☺

- Jako vědní obor se kriminologie v Evropě utvářela od 2.pol.18.stol.
- První průkopníci – právník Cesare Beccaria (1738-1794) a lékař Cesare Lombroso (1835-1909)
- 1885 - první použití pojmu *kriminologie* – Rafaele Ganofaro vydal knihu s tímto názvem

Cesare Beccaria

- Studie O zločinech a trestech
- Kritika justičního a sankčního systému, korupce, svévole policie a zdlouhavého řízení, mučení jako vyšetřovací prostředek, mrzačící a barbarské sankce, masové používání trestu smrti
- Snaha o prosazení rozumnější trestní politiky
- Inspirace J.J.Rosseauem, FrancoisemVoltairem a Charlesem de Montequieum
- Práce publikována v 60 vydáních, ve všech významných evropských jazycích

- Doporučení našla uplatnění v praxi
- 1776 nechala Marie Terezie zakázat torturu
- 1788 zrušení trestu smrti Josefem II.
- Ocenění ruskou císařovnou Kateřinou I. i pruským panovníkem Fridrichem II.

Beccariovy zásady

1. Zákaz svévole policie
2. Striktní dodržování zákonů soudy
3. Rychlost trestního řízení (čím dříve trest následuje, tím je spravedlivější a účinnější)
4. Zajištění dostatečné doby pro obhajobu
5. Veřejnost soudního přelíčení (zrušení tajných žalob)
6. Presumpce nevinny

7. Nahrazení dosavadního smyslu trestu jako odplaty a zastrašení veřejnosti novým účelem zaměřeným na zastrašení a nápravu pachatele
8. Zrušení útrpných trestů (není úlohou trestu týrat bytost obdařenou vnímáním)
9. Nahradit trest smrti doživotím
10. Upřednostnění prevence

Hlavní směry vývoje kriminologie

1. Tzv. klasická škola 18.st.
2. Pozitivistická škola konce přelomu 19.a 20.st.
3. Novodobá kriminologie 2.pol.20.st.

Klasická škola 18.st.

- Vychází z předpokladu, že člověk je svobodná rozumná bytost, ovládaná svojí vůlí =
- Zločin se nesmí vyplácet a pokud se nevyplácí člověk se racionálně rozhodne chovat se konformně a neporušovat zákony
- Trestní politika má chránit právní stát a občany

Pozitivistická škola

- Nesdílí okouzlení rozumem, připouští vlivy mimo kontrolu jedince (fyzické, psychické, sociální)
- Zaměřuje se na zkoumání pachatele a jeho nebezpečnost
- Cílem je změnit pachatele a jeho nebezpečné chování

Moderní kriminologie

- Rozšiřuje oblast zájmu – sociální kontrola kriminality, instituce trestní justice, oběť, vztah pachatel-oběť, prevence...s využitím vědeckých metod

Skupiny kriminologických teorií podle hlavního faktoru ovlivňujícího kriminalitu

- Individuální osobnostní dispozice (biologické, psychologické a psychiatrické přístupy)
- Nepříznivé faktory sociální prostředí (sociologické a sociálněpsychologické přístupy)
- Formální kontrola kriminality (sociologické a politologické koncepce)

Biosociální teorie

- Lombrosovo učení o rozeném zločinci (1876) – dědičné podmínění zločinu měřitelné fyzickými projevy - stigmaty (lebka, končetiny..)
- Moderní genetické výzkumy, výzkum mozku, biochemické vlivy, somatické a mentální dispozice – vše v širší perspektivě – vnější okolnosti mohou dispozice buď kompenzovat nebo posílit
- Výzkumy dvojčat (např. Lange, 1929; Christiansen, 1977)
- Adopční výzkumy (Dánsko 1924-47)

- Výsledky o vlivu dědičnosti na kriminalitu nejsou průkazné!

Biochemické výzkumy

- „vražedný“ chromozom Y (obvykle ženy XX, muži XY, zločinci XYY)
- „labilní“ chromozom X (XXY)
- Hormon odpovědný za kriminalitu neexistuje!

Výzkumy mozku

- Od konce 20.st.
- Některé choroby (nádory) nebo traumata mozku po nehodě mohou způsobit zkratkovitě násilné jednání, záchvaty zuřivosti apod.

Teorie osobnosti pachatele

- Psychoanalytický přístup – Freud - nenaplnění pudových potřeb v dětství
- Antisociální poruchy osobnosti – neschopnost empatie, nezodpovědnost, nerespektování norem a závazků, neschopnost udržet vztahy, nízká frustrační tolerance, nízký práh pro agresivní jednání, neschopnost cítit vinu, sklon k obviňování druhých a racionalizaci jednání, vysoká dráždivost

- Pozor na zjednodušení - poruchy osobnosti nemusí vést ke kriminalitě a ne všichni násilní pachatelé mají poruchy osobnosti!

Socializační teorie (teorie učení)

- Zkoumají vliv socializace a sociálního okolí na rozvoj delikventního chování

Sociálně strukturální teorie

- Zkoumají vliv makrosociálních struktur (celé společnosti)
- Příslušnost k určité sociální skupině je výrazný faktor
- Nepříznivé podmínky vyvolávají spáchání trestného činu.

Teorie kontroly

- Absence kontrolních mechanismů vede ke kriminálnímu chování, funkční mechanismy chrání konformitu

Postmoderní teorie

- Neoklasické teorie kriminality – rozhodnutí chovat se kriminálně je svobodné = na činy je třeba ze strany státu důrazně reagovat
- Koncepce rational choice - rozhodnutí chovat se kriminálně je svobodné a podmíněné především ekonomickým kalkulem